

- 1 ונתבאר⁴⁹, שהמימרא דרבי אלעזר אמר רבי חנינא הנ"ל הובאה בכמה מקומות בש"ס - בסיום שלשה
 2 מסכתות נוספות (מלבד מסכת נזיר), ובזה רואים דבר פלא (כמו בכל עניני התורה) - שהסימן למסכתות
 3 אלו הוא: "בניך", ראשי תיבות ברכות נזיר יבמות כריתות⁵⁰, שבסיום ד' מסכתות אלו הובא המאמר בענין
 4 "וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך".
- 5 ולכאורה נשאלת השאלה: הרי מאמר זה הובא גם במסכת תמיד? - אלא, שבמסכת תמיד אין זה
 6 בסיום המסכת, אלא באמצע המסכת⁵¹.
- 7 ולכאורה: למאי נפקא-מינה - הרי מאמר זה הוא בסיום פרק במסכת תמיד, שלאחריו יש רק משניות
 8 ללא גמרא, כך, שזהו הסיום דמסכת תמיד בגמרא (כמו שסיום הש"ס בגמרא הוא במסכת נדה, אף
 9 שלאחר-יזה יש עוד כמה מסכתות של משניות).
- 10 אך האמת היא, שהדיוק במאמר דרבי אלעזר אמר רבי חנינא, שלפעמים הובא הסיום "אל תקרי בניך
 11 אלא בוניך" ולפעמים הובא רק לשון הכתוב, אי אפשר לדייק במאמר זה שהוא במסכת תמיד, כיון שבעל
 12 המאמר הוא רבי אלעזר בן עזריה.
- 13 והחילוק ביניהם:
- 14 רבי אלעזר ואפילו רבי חנינא - היו אמוראים, ואילו רבי אלעזר בן עזריה היה תנא. והכלל הוא -
 15 שלשון התנאים הוא בקיצור (כמו שכתב הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות⁵²), ואילו לשון האמוראים
 16 הוא ביתר ביאור, שלכן נקראים בשם "אמוראים", שפירושו "מתורגמים"⁵³.
- 17 ולכן לא שייך לדייק מדוע רבי אלעזר בן עזריה אינו מביא את הסיום "אל תקרי בניך אלא בוניך"
 18 שהובא במאמר דרבי אלעזר אמר רבי חנינא - דכיון שרבי אלעזר בן עזריה הוא תנא, לא יפלא שמאמרו
 19 הוא בקיצור.
- 20 אבל כאשר יש חילוקים במאמר של רבי אלעזר אמר רבי חנינא גופא, שלפעמים הובא הסיום ד"אל
 21 תקרי כו'" ולפעמים לא הובא סיום זה - יש צורך לבאר טעם הדבר, כפי שנתבאר לעיל בסיום דמסכת
 22 נזיר.
- 23 ז. על-פי-זה יש לבאר גם קיצור הלשון שבסיום מסכת נדה:
- 24 סיום מסכת נדה הוא במאמר "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר⁵⁴
 25 הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות".
- 26 וידועה השאלה: כדי לדרוש "אל תקרי כו' אלא כו'" יש צורך באיזה הכרח והוכחה כו', וכמו בדרשה
 27 "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", שלמידים מהפסוק "וכל בניך גו'", "אל תקרי בניך אלא בוניך",
 28 שההוכחה לזה היא ממה שנאמר תיבת "בניך" ב' פעמים ("וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך"),
 29 דלכאורה הוה-ליה-למימר "וכל בניך לימודי ה' ורב שלומם", ועל-כן-צריך-לומר, שתיבת בניך ללמדנו
 30 קא אתי (כמו שכתב השל"ה⁵⁵). ועל-פי-זה, מהו ההכרח בפסוק "הליכות עולם לו", לדרוש "אל תקרי
 31 הליכות אלא הלכות"?
- 32 והביאור בזה⁵⁶ - שבפסוק נאמר⁵⁴ "שחו גבעות עולם הליכות עולם לו", אף שהכתוב היה יכול לומר
 33 "שחו גבעות עולם הליכותיו לו", וכיון שהכתוב כופל ואומר "הליכות עולם לו", הרי זה מכריח את
 34 הלימוד ד"אל תיקרי הליכות אלא הלכות".

(53) ראה אנציק' תלמודית בערכו (כרך ב ס"ע לו ואילך).
 וש"נ.

(54) חבוקק ג, ו.

(55) חלק תושבע"פ (תג, סע"א).

(56) ראה גם תורת מנחם חל"ב ע' 289.

(49) שיחת י"ב תמוז הנ"ל הערה 30 (תורת מנחם חמ"ד ס"ע
 74 ואילך).

(50) ראה מעשה רוקח סוף כריתות. מראית העין (להחיד"א)
 סוף נזיר. ערוך לנר סוף יבמות. ועוד.

(51) לב, ב.

(52) ד"ה אח"כ ראה להסתפק.